

ਲਾਲਾ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਜੀ ਜੈਨ ਸਰਾਫ ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ ਜੈਨ ਸੰਘ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸੇਵਕ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਦੇਵ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਤਿ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ। ਆਪ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸਮਾਇਕ ਅਤੇ ਸਵੈਧਿਆਏ ਵਿਚ ਰੁੱਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਆਪ ਜੈਨ ਮੁਨੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਧਵੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤਨਮਨ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਪਖੋਂ ਕਮੀ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸੰਪਨ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਆਪ ਦੇ ਚਾਰ ਯੋਗ ਸਪੁੱਤਰ ਹਨ। ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਦੇਸਰਾਜ ਜੀ ਜੈਨ ਅਤੇ ਨੱਥੂ ਰਾਮ ਜੀ ਜੈਨ ਗੋਬਿੰਦਗੜ ਵਿਖੇ ਆਪਣਾ ਵਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਪ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਸੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਜੈਨ ਆਪ ਲਾਲ ਸਰਾਫੇ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਹੱਥ ਬਟਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਛੋਟੇ ਸਪੁੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਬਾਲਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਜੈਨ ਨਿਊ ਦਯਾਨੰਦ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਡਾਕਟਰ ਹਨ। ਚਾਰੇ ਪੁੱਤਰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾਨੀ, ਸ਼ੀਲ, ਤਪਰੂਪੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਲਾਲਾ ਜੀ ਵਰਤਮਾਨ ਅਚਾਰਿਆ ਸ੍ਰੀ ਦੇਵਿੰਦਰ ਮੁਨੀ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਰਮ ਭਗਤ ਹਨ। ਲਾਲਾ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੀਆਂ 300 ਪ੍ਰਤੀਆਂ ਖਰੀਦ ਕੇ ਵੰਡਨ ਦਾ ਜੋ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਹੋਰ ਦਾਨੀਆਂ ਲਈ ਵੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰਤੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤੀ ਦਾ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਵਲੋਂ ਲਾਲਾ ਜੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕਾਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਪਰਿਵਾਰ ਇੰਝ ਹੀ ਭਗਤੀ ਭਾਵਨਾ ਵਿਚ ਲੀਣ ਰਹੇ ਅਤੇ ਭਗਵਾਨ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਹਰ ਕੰਮ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰੇ।

ਭੇਂਟ ਕਰਤਾ :

ਡਾ. ਬੀ. ਕੇ ਜੈਨ (ਐਮ. ਡੀ)

ਡਾ. ਜੋਨੀ ਜੈਨ (ਐਮ. ਡੀ)

ਜੈਨ ਨਰਸਿੰਗ ਕਲੀਨਿਕ

ਚੌਂਕ ਮਾਧੋਪੁਰੀ ਲੁਧਿਆਣਾ।

ਸੁਭਚਿੰਤਕ

ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਜੈਨ

ਰਵਿੰਦਰ ਜੈਨ

ਧੰਨਵਾਦ

ਜੈਨ ਧਰਮ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪੁਰਾਤਨ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਇਸ ਧਰਮ ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਜੈਨ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਹੁੰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਜੈਨ ਕਲਾ, ਸਾਹਿਤ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਸਰਵਪੱਖੀ ਹੈ। ਜੈਨ ਧਰਮ ਵਿਚ ਤੀਰਥੰਕਰ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ

ਆਚਾਰਿਆ ਦਾ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਜੈਨ ਆਚਾਰਿਆ ਜੈਨ ਧਰਮ ਦੇ ਸਰਵਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਜੈਨ ਆਚਾਰਿਆ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਨ ਗ੍ਰੰਥ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਦੀ ਸਦੀ ਵਿਚ ਸਥਾਨਕਵਾਸੀ ਜੈਨ ਸਮੁਣ ਸੰਘ ਦੇ ਤੀਸਰੇ ਆਚਾਰਿਆ ਸ਼੍ਰੀ ਦੇਵਿੰਦਰ ਮੁਨੀ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਉਸੇ ਪੁਰਾਤਨ ਪਰੰਪਰਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ, ਆਪ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਲੇਖਕ ਹਨ। ਆਪ ਨੇ 350 ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਈ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਹੋਰ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਆਪ ਨੇ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਲੋਕ ਹਿੱਤ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੱਲ ਆਪ ਸ਼ਵੇਂਤਾਬਰ ਸਥਾਨਕਵਾਸੀ ਜੈਨ ਸੰਘ ਦੇ ਤੀਸਰੇ ਆਚਾਰਿਆ ਹਨ। ਆਚਾਰਿਆ ਦਾ ਦਰਜਾ ਜੈਨ ਧਰਮ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਇਹ ਪੱਦ ਇਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਾ ਪੱਦ ਹੈ। ਆਚਾਰਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕਰਤਵ ਹੈ “ਆਪ ਧਰਮ ਪਾਲਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਪਾਲਨ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਾ”। ਆਚਾਰਿਆ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ 36 ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਧਾਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

1994 ਦਾ ਸਾਲ ਜੈਨ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕਈ ਪਖੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਜੈਨ ਆਚਾਰਿਆ ਸ਼੍ਰੀ ਆਤਮਾ ਰਾਜ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਦੀਖਿਆ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਸਮੁਣ ਸੰਘ ਦੇ ਤੀਸਰੇ ਪਟਧਰ ਆਚਾਰਿਆ

ਸ਼੍ਰੀ ਦੇਵਿੰਦਰ ਮੁਨੀ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪੰਜਾਬ ਘੁਮ ਰਹੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਕੱਲ ਆਪ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਚੋਮਾਸੇ ਲਈ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਤਪ, ਜਪ, ਸਵਾਧਿਆਏ ਦੀ ਗੰਗਾ ਬਹਿ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੈਨ ਧਰਮ ਵਿਚ ਸਵਾਧਿਆਏ ਨੂੰ ਅੰਦਰਲਾ ਤਪ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੈਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਕਿ ਸਵਾਧਿਆਏ ਤੋਂ ਬੜਾ ਤਪ ਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ, ਨਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਸਵਾਧਿਆਏ ਗਿਆਨੀ ਦਾ ਤਪ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੁਖ ਮਨ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਾਹਿਤ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਰਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਜੈਨ ਸਾਹਿਤ ਦੇ 25 ਸਾਲ ਵੀ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸਾਲ ਸਭ ਪਖੋਂ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਅਸੀਂ 25 ਸਾਲ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਜੈਨ ਸਾਧਵੀ ਸ਼੍ਰੀ ਸਵਰਨ ਕਾਂਤਾ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕੋਈ 40 ਦੇ ਕਰੀਬ ਪੁਸਤਕਾਂ ਛੱਪ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਆਚਾਰਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਧਨ ਕਮਾਉਣਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਧਨ ਦਾ ਸਦਉਪਯੋਗ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ। ਆਚਾਰਿਆ ਸ਼੍ਰੀ ਦੇਵਿੰਦਰ ਮੁਨੀ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਅਤੇ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੀ ਚਰਨਦਾਸ ਜੀ ਜੈਨ ਨੇ ਲੋਕ ਗੀਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਸਰਹਿੰਦ ਜੇਹੀ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹਿੰਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਜੈਨ ਧਰਮ ਔਰ ਦਰਸ਼ਨ' ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਛਾਪਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ; ਤੇ ਦਾਨ ਦਾਤਾ ਸਭ ਦੇ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਧਨ ਦਾ ਸਦ ਉਪਯੋਗ ਕੀਤਾ ਹੈ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹਿੱਤ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤਾ ਇਹ ਆਪਣੇ ਇਸ ਪੁੰਨ ਕਾਰਣ ਆਚਾਰਿਆ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਤੇ ਸਾਧੂਵਾਦ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰੇਗੀ ਇਹੋ ਉਮੀਦ ਹੈ।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਆਤਮ ਦੀਖਿਆ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਤੇ ਆਚਾਰਿਆ ਸ਼੍ਰੀ ਦੇਵਿੰਦਰ ਮੁਨੀ ਜੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਪੁਸਤਕ

ਸਵਰਗਵਾਸੀ ਆਚਾਰਿਆ ਬ੍ਰੀ ਆਤਮਾ ਰਾਮ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਭਾਸ਼ਾ ਪਖੋਂ ਕਈ ਸ਼ਬਦ ਨਵੇਂ ਹਨ ਅਸੀਂ ਅਨੁਵਾਦ ਨੂੰ ਸਰਲ ਬਨਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਪਾਠਕਾਂ ਤੋਂ ਖਿਆ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਕਮੀ ਲਈ ਅਸੀਂ ਪਾਠਕ ਵਰਗ ਤੋਂ ਖਿਆ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਚਾਰਿਆ ਬ੍ਰੀ ਦੇਵਿੰਦਰ ਮੁਨੀ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲ ਸਕਦੇ।

ਅਸੀਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਲਈ ਅਤਿ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹਿੱਤ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਤਰੁਟੀਆਂ ਲਈ ਖਿਆਯਾਚਕ ਹਾਂ।

ਅਕਤੂਬਰ, 1994

ਜੈਨ ਭਵਨ, ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ।

ਰਵਿੰਦਰ ਜੈਨ

ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਜੈਨ

ਲੇਖਕ ਦੀ ਕਲਮ ਤੋਂ

ਜੈਨ ਧਰਮ, ਦਰਸ਼ਨ, ਸਾਹਿਤ, ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਾਂ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਹਨ। ਕਿਨੇ ਹੀ ਵਿਦਵਾਨ, ਜੈਨ ਧਰਮ ਨੂੰ ਵੈਦਿਕ ਧਰਮ ਦੀ ਸ਼ਾਖਾ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਕਈ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦੀ, ਕਈ ਵੈਦਿਕ ਧਰਮ ਦੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜੈਨ ਧਰਮ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਜੈਨ ਧਰਮ ਦਾ ਸੰਸਥਾਪਕ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੈਨ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਾਂ ਗਲਤ ਵਿਚਾਰ ਧਾਰਾਵਾਂ ਹਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਮੰਨੇ ਪ੍ਰਮਾਣੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿਆਦਵਾਦ ਨੂੰ ਸ਼ੰਕਾਵਾਦ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਹਾਲਤ ਹੀ ਸਾਹਿਤ ਬਾਰੇ ਵੀ ਹੈ। ਆਚਾਰਿਆ ਰਾਮਚੰਦਰ ਸ਼ੁਕਲ ਜਿਹੇ ਵਿਦਵਾਨ ਆਲੋਚਕ ਜੈਨ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਘਾਸਲੇਟੀ ਸਾਹਿਤ ਮੰਨਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੈਨੀਆਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਚਾਈ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇੱਛਾ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਪੁਸਤਕ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜੈਨ ਧਰਮ, ਦਰਸ਼ਨ, ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਵੇ। ਗਲਤ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੂਰ ਹੋਣ। ਪਰ ਕਈ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਲੇਖਨ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਕਾਰਣ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਸਿਰੇ ਨਾ ਚੜ੍ਹ ਸਕੀ।

ਮਦਰਾਸ ਚੋਮਾਸੇ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ। ਮੇਰਾ ਉਦੇਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਕਾਲੇਜ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਉਪਯੋਗੀ ਹੋਵੇ। ਜੈਨ ਧਰਮ, ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਇਛੁੱਕਾਂ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਮੈਂ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖੀ। ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਫਿਆਂ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਵੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਸਭ ਕੁੱਝ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਖੇਪ ਪਰ ਸਾਰ ਰੂਪ ਮੈਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਜੈਨ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਸ਼ਬਦ ਹਨ। ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਜਦ ਤੱਕ ਨਾ ਜਾਣੇ ਜਾਣ ਤੱਦ ਤਕ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਦੂਸਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਬਦਲਣ ਵਿੱਚ ਅਰਥ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਅਨਰਥ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਰਲ ਢੰਗ ਤੋਂ ਜਾਨਣ ਲਈ ਮੈਂ ਕੁਝ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਵੀ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਤਾਂਕਿ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਆਸਾਨੀ ਹੋਵੇ।

ਹਥਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ

ਜੈਨ ਧਰਮ ਦਰਸ਼ਨ ਇਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸੰਸਕਰਨ ਨਿਕਲ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਨੁਵਾਦ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਲੁਧਿਆਣੇ ਚੋਮਾਸੇ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਰਹੀ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਜੈਨ ਧਰਮ ਸਬੰਧੀ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਵੇ ਤਾਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਜੈਨ ਧਰਮ ਦੇ ਰਹੱਸ ਨੂੰ ਸਹਿਜ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਉਤਾਰ ਸਕਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਸੁਸ਼ਾਵਕ ਸ਼੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਜੀ ਜੈਨ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਰਵਿੰਦਰ ਜੈਨ ਧਰਮ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਭਗਤੀ ਭਾਵ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਕੇ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਅਨੁਵਾਦ ਵੀ ਇਕ ਕਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਆਪ ਨਿਪੁੰਨ ਹੋ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਆਪ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਅਨੁਵਾਦ ਸਭ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਨ ਕਰੇਗਾ। ਮੇਰਾ ਦਿਲੀ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਆਪਣੀ ਸਬੁੱਧੀ ਦੀ ਠੀਕ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਨੂੰ ਭਰਦੇ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਜਾਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਸਫਲ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇ।

15-8-1994

ਆਚਾਰੀਆ ਦੇਵਿੰਦਰ ਮੁਨੀ

ਜੈਨ ਸਥਾਨਕ, ਲੁਧਿਆਣਾ।

ਜੈਨ ਆਚਾਰੀਆ ਸ਼੍ਰੀ ਦੇਵਿੰਦਰ ਮੁਨੀ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

ਇਕ ਜਾਣਕਾਰੀ

ਮੂਲ ਲੇਖਕ : ਦਿਨੇਸ਼ ਮੁਨੀ

ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫੁਰਮਾਇਆ, “ਕੁਝ ਲੋਕ ਵਿਦਿਆ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਆਚਰਣ ਵਿੱਚ, ਪਰ ਵਿਦਿਆ ਅਤੇ ਆਚਰਣ-ਸੁਰੁਤ (ਗਿਆਨ) ਅਤੇ ਸ਼ੀਲ ਦੋਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਹੀ ਸੱਚੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਹਨ, ਮਹਾਨ ਹਨ।

ਗਿਆਨ ਯੋਗ ਦੇ ਸਾਧਕ :

ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਚਾਰੀਆਂ ਸ਼੍ਰੀ ਦੇਵਿੰਦਰ ਮੁਨੀ ਜੀ ਦਾ ਨਾ ਬੜੇ ਫਖਰ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਤੀ ਡੂੰਘੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ, ਲਗਾਤਾਰ ਅਧਿਐਨ ਦੀ ਆਦਤ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਗੰਗਾ ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਡੁਬਕੀ ਲਗਾਉਂਦੇ ਵੇਖ ਕੇ ਮਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਯੋਗੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬੰਦਨਾ (ਨਮਸਕਾਰ) ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਹਿਜ ਸਰਲਤਾ, ਨਿਮਰਤਾ, ਸਾਧੂਯੋਗ ਆਚਰਣ, ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਸੰਜਮ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਗਰੂਪਤਾ ਵੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਰਮਯੋਗੀ ਰੂਪ ਮਨ ਦੇ ਪਰਦੇ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਕਰਮ ਯੋਗੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਭਗਤੀ ਯੋਗ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜੀਵਨ ਦੀ ਮਿਠਾਸ ਅਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਦਾ ਝਰਨਾ ਤਾਂ ਭਗਤੀ ਯੋਗ ਦੇ ਸਿਖਰ ਤੋਂ ਹੀ ਫੁੱਟਦਾ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਆਚਾਰੀਆ ਸ਼੍ਰੀ ਦੇਵਿੰਦਰ ਮੁਨੀ ਜੀ ਜਿਹੇ ਪਿਆਰੇ, ਗੁਣਵਾਨ, ਮਿੱਠੇ ਅਤੇ ਦੁੱਧ-ਮਿਸ਼ਰੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੁਲ-ਮਿਲ ਕੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਦਾ ਜੀਵਨ ਗਿਆਨ, ਕਰਮ, ਭਗਤੀ

ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ, ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਇੱਕ ਲਗਾਤਾਰ ਵਹਿਣ ਵਾਲਾ ਝਰਨਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਕੋਲ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਵੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਤਾਜ਼ਗੀ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ :

ਜੈਨ ਤੱਤਵ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਚਾਰੀਆ ਸ਼੍ਰੀ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਪਕੜ ਹੈ, ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪਕੜ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਵਿਸ਼ੇ ਉੱਪਰ ਸੰਪੂਰਨ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਲਿਖਦੇ ਵੀ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਇਤਿਹਾਸ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਥਾ, ਸਾਹਿਤ ਹੋਵੇ, ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕਰਮ ਸਾਹਿਤ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਆਚਾਰ ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਹੋਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਚਿੰਤਨ ਸਬੰਧੀ ਵਿਸ਼ਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਆਗਮਾ ਤੇ ਖੋਜ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੋਵੇ, ਆਪ ਦੇ ਚਿੰਤਨ ਦਾ ਖੇਤਰ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ।

ਲਿਖਣ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪੱਖੋਂ ਆਚਾਰੀਆ ਸ਼੍ਰੀ ਨੇ ਜਿੰਨਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਸੰਪਾਦਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜੈਨ ਸ਼੍ਰਮਣ (ਸਾਧੂ) ਨੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ ਗਰੰਥਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ 350 ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹੈ। ਆਚਾਰੀਆ ਸ਼੍ਰੀ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਵਿਆਖਿਆ ਪ੍ਰਘਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਖੋਜ ਤੇ ਸੁਮੇਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੈ। ਆਉਂਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰਤਿਭਾਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਸੰਤ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਜੀਵਨ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਨ ਸਵਰੂਪ ਨੂੰ ਸਮਝੀਏ।

ਜੀਵਨ-ਪਰਿਚੈ :

ਆਪ ਦਾ ਜਨਮ 7.11.1931 ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਕੱਤਕ ਤਰੋਦਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਦੈਪੁਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਤੇ ਅਮੀਰ ਜੈਨ ਘਰਾਣੇ ਦੇ ਬਰੜੀਆ ਗੋਤਰ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ਼੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਰੜੀਆ ਇੱਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਵਪਾਰੀ ਸਨ। ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪਿਤਾ ਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਸਿਰ ਤੋਂ ਉੱਠ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਤਾ ਨੇ ਆਪ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਤੀਜਾਬਾਈ ਵੀ ਇੱਕ ਗਿਆਨਵਾਨ,

ਵੈਰਾਗਵਾਨ ਔਰਤ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਅਤੇ ਚਤੁਰਾਈ ਦੀ ਧਾਂਕ ਚੰਗੇ ਪਾਸੇ ਸੀ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਆਪ ਦੇ ਕੋਮਲ ਹਿਰਦੇ 'ਤੇ ਵੈਰਾਗ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਬੀਜ ਉਗਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ। ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਹੀ ਸਮਝੋ ਕਿ ਸਿਰਫ 9 ਸਾਲ ਦੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ 13.1941 ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਫੱਗਣ ਸ਼ੁਕਲਾ ਤੀਜ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖੰਡਪ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਾੜਮੇਰ (ਰਾਜਸਥਾਨ) ਵਿਖੇ ਉਪਾਧਿਆ ਪੂਜਯ ਗੁਰੂਦੇਵ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼੍ਰੀ 1008 ਸ਼੍ਰੀ ਪੁਸ਼ਕਰ ਮੁਨੀ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜੈਨ ਸ਼੍ਰਮਣ ਦੀਖਿਆ ਧਾਰਨ ਕਰ ਆਤਮਾ ਸਾਧਨਾ ਰੂਪੀ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਦਾ ਮਹਾਨ ਸੰਕਲਪ ਲਿਆ। ਆਪ ਉਪਾਧਿਆ ਗੁਰੂਦੇਵ ਸ਼੍ਰੀ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਸ਼ਿਸ਼ (ਚੇਲੇ) ਹਨ।

ਆਪ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪੁਜਨੀਕ ਮਾਤਾ ਸ਼੍ਰੀ (ਤੀਜਾ ਬਾਈ), ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੀਖਿਆ ਸਮੇਂ ਨਾਮ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ “ਮਹਾਸਾਧਵੀ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤੀ ਜੀ” ਜੋ ਮਹਾਨ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਸਨ ਅਤੇ ਬੜੇ ਭੈਣ ਮਹਾ ਸਾਧਵੀ ਰਤਨ ਸ਼੍ਰੀ ਪੁਸ਼ਪਾਵਤੀ ਜੀ ਨੇ ਸੰਜਮ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਪਥ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਸਾਧਵੀ ਸ਼੍ਰੀ ਪੁਸ਼ਪਾਵਤੀ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਅਧਿਐਨਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਹਨ। ਆਪ ਮਿੱਠਾ ਪ੍ਰਵਚਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਸ਼ੇਸ਼ਠ ਲੇਖਿਕਾ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਨੇਕਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।

ਵਿਦਿਆ-ਰੁਚੀ :

ਹਿੰਦੀ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਆਦਿ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪ ਨੇ ਜੈਨ ਆਗਮ/ਅਰਥ ਮਾਰਗੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਡੂੰਘਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ। ਤਿੱਖੀ ਬੁੱਧੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਕਾਰਨ ਛੋਟੀ ਹੀ ਆਪ ਨੇ ਜੈਨ ਤਤੱਵ ਗਿਆਨ ਆਗਮ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਦਵਤਾ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ।

ਆਚਾਰੀਆ ਸ਼੍ਰੀ ਦੇਵਿੰਦਰ ਮੁਨੀ ਜੀ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਤੀ ਲਗਨ ਇੰਨੀ ਤੇਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲਗਨ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਛੋਹਦੀਂ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ, ਸਾਹਿਤ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ, ਕਲਾ, ਆਦਿ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਆਕਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ

ਨਾਪਦੇ ਹੋਏ, ਆਪ ਵਿਦਿਆ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾ ਰੁਕੇ, ਲਗਾਤਾਰ ਵਧਦੇ ਰਹੇ। ਅਧਿਐਨ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਵਿੱਚ ਲਿਖਣ ਦੀ ਰੂਚੀ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕਲਮ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਬਣੀ।

ਆਪ ਸ਼੍ਰੀ ਦੀ ਲੇਖਣੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇ ਬਣੇ; ਗਦ, ਕਾਵਿ, ਲਘੂ-ਕਹਾਣੀ, ਨਾਵਲ, ਪ੍ਰਵਚਨ, ਖੋਜ ਨਿਬੰਧ ਅਤੇ ਲਲਿਤ ਲੇਖ, ਜੈਨ ਆਗਮਾਂ ਤੇ ਖੋਜ ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ।

ਦਿਲ-ਖਿੱਚਵੀਂ ਸਖਸ਼ੀਅਤ :

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਬਹੁਮੁਖੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੇ ਧਨੀ ਆਚਾਰੀਆ ਸ਼੍ਰੀ ਦੇਵਿੰਦਰ ਮੁਨੀ ਜੀ ਰਾਹੀਂ ਹੋਰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ, ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੰਪਾਦਕ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਹਿਯੋਗੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ, ਅਸੀਂ ਆਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਚਾਰੀਆ ਸ਼੍ਰੀ ਦੇਵਿੰਦਰ ਮੁਨੀ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਅੰਦਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਦੋਵਾਂ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾਲ, ਮਨੋਹਰ ਅਤੇ ਅਨੋਖੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਗੋਰਾ ਸੰਗਠਿਤ ਸਰੀਰ, ਆਕਰਸ਼ਕ ਸੁੰਦਰ ਦੇਹ ਉੱਪਰ ਸਫੇਦ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਇੰਨੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦਿਖਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਹੋਰ ਵੀ ਡੂੰਘੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦ ਦਰਸ਼ਕ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਾਸੇ ਵਾਲੀ ਮੁੱਖ-ਮੁਦਰਾ ਅਤੇ ਅਪਣਤਵ ਨੂੰ ਨਜ਼ਦੀਕ ਤੋਂ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਦਾ ਸੱਜਣ ਵਿਵਹਾਰ, ਸਾਧੂਆਂ ਵਾਲੀ ਮਿੱਠੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਸਹਿਜ ਦੋਸਤੀ ਭਾਵ ਅਤੇ ਡੂੰਘੀ ਗਿਆਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਚਿੰਤਕ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਬਿੰਨਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਚਿੰਤਨ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਆਚਾਰੀਆ ਸ਼੍ਰੀ ਨੂੰ ਗੂੜ੍ਹੇ ਮਿੱਤਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਦੇ ਕਦੇ ਮਿਲਣ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੱਤਰ ਵਿਵਹਾਰ ਵੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਆਪ ਸ਼੍ਰੀ ਦੀ ਸਾਹਿਤ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਮਹਾਮਹਿਮ ਆਚਾਰੀਆ ਸਮਰਾਟ ਪੂਜ 1008 ਸ਼੍ਰੀ ਆਨੰਦ ਰਿਸ਼ੀ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰਮਣਸੰਘ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਪਦ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਪੂਨਾ ਸੰਤ ਸੰਮੇਲਨ

ਵਿੱਚ 12.5.1987 ਨੂੰ ਸ਼੍ਰਮਣ ਸੰਘ ਦਾ ਉਪ-ਆਚਾਰੀਆ ਦਾ ਪਦ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ। 28 ਮਾਰਚ, 1992 ਨੂੰ (ਚੇਤਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦਸਵੀਂ) ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਨੂੰ ਸਮਾਧੀ ਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਆਚਾਰੀਆ ਸਮਰਾਟ ਸ਼੍ਰੀ ਆਨੰਦ ਰਿਸ਼ੀ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਸਵਰਗਵਾਸ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਕਸ਼ੈ ਤੀਜ ਦਾ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਦਿਨ (15 ਮਈ, 1992) ਵੀ ਆਇਆ ਜਦ ਸ਼੍ਰਮਣ ਸੰਘ ਨੂੰ ਯੁਗ-ਪੁਰਸ਼, ਸੰਘ ਪੁਰਸ਼, ਮਹਾਨ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲ ਅਣੂਸ਼ਾਸਤਾ ਪੂਜ ਸ਼੍ਰੀ ਦੇਵਿੰਦਰ ਮੁਨੀ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਬੁੱਧੀਪੂਰਨ ਅਗਵਾਈ ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਘ ਨੂੰ ਆਚਾਰੀਆ ਸ਼੍ਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਸ਼੍ਰਮਣ ਸੰਘ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਸਥਾਨਕ ਵਾਸੀ ਜੈਨ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੇ ਸਰਵਸੰਮਤੀ ਨਾਲ, ਆਪ ਨੂੰ ਆਚਾਰੀਆ ਪਦ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਨਾਲ ਵਿਭੂਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਆਚਾਰੀਆ ਪਦ ਦਾ ਚੱਦਰ ਸਮਾਰੋਹ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਇੱਕਠ ਉਦੇਪੁਰ ਵਿਖੇ 28 ਮਾਰਚ, 1993 ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਇਸ ਪਦ ਦੇ ਯੋਗ ਆਚਾਰੀਆ ਸ਼੍ਰੀ ਦੇਵਿੰਦਰ ਮੁਨੀ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਆਚਾਰੀਆ ਪਦ ਦੀ ਮਹਾਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਟਤਾਪੂਰਨ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਾਦਰ ਸਮਾਰੋਹ ਹੋਇਆ। ਉਦੇਪੁਰ ਨਗਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਸਪੁੱਤਰ ਸ਼੍ਰਮਣ, ਪਰਮਸ਼ਰਧੇ ਆਚਾਰੀਆ ਸ਼੍ਰੀ ਦੇਵਿੰਦਰ ਮੁਨੀ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਅਭਿਨੰਦਨ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਚਾਦਰ ਸਮਾਰੋਹ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਇਸ ਨਗਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਸ਼੍ਰਮਣ (ਸਾਧੂ), ਸ਼੍ਰਮਣੀ (ਸਾਧਵੀ), ਸ਼੍ਰਾਵਕ (ਉਪਾਸਕ), ਸ਼੍ਰਾਵਿਕਾ (ਉਪਾਸ਼ਿਕਾ) ਦੇ ਚਹੁ-ਮੁਖੀ ਧਰਮ ਸੰਘ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾ, ਆਸਥਾ ਭਗਤੀ ਦਾ ਆਚਾਰੀਆ ਸ਼੍ਰੀ ਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਰਪਣ ਦਾ ਇਹ ਵਿਸ਼ਾਲ ਚਾਦਰ ਸਮਾਰੋਹ ਸੱਚੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਆਦਰ ਸਮਾਰੋਹ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੱਖਾਂ ਧਰਮ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਆਸਥਾ ਅਤੇ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਪੂਜ ਆਚਾਰੀਆ ਸ਼੍ਰੀ ਆਪਣੇ ਅਦਭੁੱਤ ਕੌਸ਼ਲ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। “ਸੂਤ ਦਾ ਇੱਕ ਇੱਕ ਧਾਗਾ ਜਿਵੇਂ ਇੱਕਠਾ ਹੋਕੇ ਚਾਦਰ ਬਣਿਆ”, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਏਕਤਾ ਵਿੱਚ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸੰਘ ਵੀ ਇੱਕਠਾ ਰਹੇ। ਸੰਘ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਜਨ ਹਿਤ ਵਲੋਂ ਮੋੜਿਆ

ਜਾਵੇ, ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਘ ਦੀ ਇਸ ਇੱਛੀ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਆਚਾਰੀਆ ਸ਼੍ਰੀ ਇੱਕਸੁਰਤਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਆਚਾਰੀਆ ਸ਼੍ਰੀ ਦੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਸੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਦੀ ਬਾਗਡੋਰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਘ ਅੱਜ ਆਪਣੀ ਗਤੀ, ਪ੍ਰਗਤੀ, ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਫਿਕਰ ਹੈ, ਭਰੋਸੇ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਆਪ ਸ਼੍ਰੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਅਤੇ ਵਿਵੇਕਪੂਰਨ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਪਾ ਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਘ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਝੂਮ ਉਠਿਆ ਹੈ।

ਆਪ ਸ਼੍ਰੀ ਲੇਖਕ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਵਚਨਕਾਰ ਵੀ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਚਨ ਕਲਾ ਅਦਭੁੱਤ ਅਤੇ ਦਿਲ-ਖਿਚਵੀਂ, ਹੈ। ਵਿਸ਼ੈ ਦੀ ਤਹਿ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਆਪ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਅਸੀਂ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਥਾਨਕ ਵਾਸੀ ਜੈਨ ਸਮਾਜ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ੀਲ ਪੁਰਸ਼, ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਆਚਾਰੀਆ ਦਾ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਅਭਿਨੰਦਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਸ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰਮਣ ਸੰਘ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਨੂੰ ਯੁੱਗ-ਯੁੱਗ ਤੱਕ ਚਾਰ ਚੰਨ ਲੱਗੇ ਰਹਿਣਗੇ।

ਮਹਾਨ ਆਚਾਰੀਆ ਦੇ ਮਹਾਨ ਗੁਰੂ

ਭਾਰਤੀ ਜੈਨ ਸੰਘ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਦੇ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਸੰਤ ਉਪਾਧਿਆ ਸ਼੍ਰੀ ਪੁਸ਼ਕਰ ਮੁਨੀ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਜੋ ਸਿੱਧ ਜਪ ਜੋਗੀ, ਧਿਆਨ ਯੋਗੀ ਅਤੇ ਸਾਧਨਾ ਦੇ ਸਿਖਰ ਪੁਰਸ਼ ਸਨ। ਮੇਵਾੜ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਗੁਰੂ ਪੁਸ਼ਕਰ ਨਗਰ (ਸਿਮਟਾਰ) ਵਿਖੇ ਆਪਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। 14 ਸਾਲ ਦੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਮਹਾਸਥਵਿਰ ਸ਼੍ਰੀ ਤਾਰਾ ਚੰਦ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਜੈਨ (ਆਰਹਤੀ) ਦੀਖਿਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ, ਅਪਭੰਸ਼, ਹਿੰਦੀ, ਗੁਜਰਾਤੀ ਮਰਾਠੀ ਆਦਿ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਗਹਿਰਾਈ ਨਾਲ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਧਰਮ, ਦਰਸ਼ਨ, ਆਗਮ, ਵੇਦ, ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਅਤੇ ਤਰਿਪਿਟਕ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਵੀ ਗਹਿਰਾਈ ਨਾਲ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ। ਆਪ ਨੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਿਦਵਾਨ ਵਜੋਂ ਸਾਹਿਤ ਲਿਖਿਆ। ਜੈਨ ਕਥਾ ਸਾਹਿਤ ਦੇ 111 ਭਾਗ ਲਿਖੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਵਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਮੇਂ 48 ਘੰਟੇ ਦਾ ਚੌਵਿਹਾਰ (ਸਾਰੇ ਭੋਜਨਾਂ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਤਿਆਗ) ਕਰਕੇ, ਸੰਥਾਰੇ ਰਾਹੀਂ ਜਿਊਣ ਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ। ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਗਿਆ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਟੀ ਕੋਟੀ ਬੰਦਨਾ। ਉਸੇ ਮਹਾਂਗੁਰੂ ਦੇ ਚੇਲੇ ਹਨ, ਆਚਾਰੀਆ ਸਮਰਾਟ ਸ਼੍ਰੀ 1008 ਸ਼੍ਰੀ ਦੇਵਿੰਦਰ ਮੁਨੀ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ।